

TL 1041 Kuzey-Doğu (Sibirya) Diyalekt Alanı

Öğretim Üyesi: Dr.Öğrt.Üyesi Mustafa Can Teziç.

8. Hafta

Tarihsel ve Teorik Bakış (II)

Tuva özelinde konuya bakıldığı zaman Buyan-Badırgı'nın da içerisinde bulunduğu Tannu-Tuva Halk Cumhuriyeti'nin temel probleminin yeni bağımsızlığını ilan eden cumhuriyetin kendi kaderini tayin sorusu olduğu görülmektedir. Bu sorunun aşılmasında ise cumhuriyetin içerisinde bulunduğu koşullar çerçevesinde Sovyetler Birliğinden alınan ekonomik, sosyal ve kültürel yardım ile mümkün olacağı kanaati hakimdir. Bu kanaat ise beraberinde Tannu-Tuva Halk Cumhuriyetinin ekonomik, sosyal ve kültürel alanda Sovyetler Birliğinin etkisi altına girmesine yol açmıştır.

İleriki bölümlerde politik bir olgu olarak modern uluslar, modern devletler tarafından standardize edilmiş bir eğitim sisteminin başı çektiği politik bir program ile yüksek kültür çerçevesinde inşa edilmişlerdir argümanı göz ardı edilmeden Tuva örneğinde inşa edilen bu yüksek kültürün aynı zamanda sosyalist üst kültür ile nasıl iç içe bütünleştiğini eğitim, basın yayın ve müzecilik alanlarında detaylı olarak inceleyeceğiz.

Diğer taraftan gerek konumuz olan Tuva'da gerekse Sovyetler Birliğinin ideolojik olarak etkin olduğu tüm coğrafya da ulusal sınırlar, aidiyetler ve kimlikler yukarıda bahsi geçen süreçten daha karmaşık olarak Sovyet ideolojisinin içinde bulunduğu sosyal sorunları aşmak için şekillendirdiği bir sosyal-tarihsel süreç içerisinde geçmiştir.

Sovyetler Birliğinin devrim sonrasında sosyolojik olarak içerisinde bulunduğu açmaz Sovyet egemenliği altındaki topraklardaki farklı etnik gruplar arasındaki tarihsel gelişim süreçleri içerisindeki farklılıklardı. Bu sosyolojik farklılık klasik Marksist anlayışın kapitalizmden sosyalizme işçi devrimi ile geçişi öngörüsünün önünü kapamakta idi. Doğal olarak bu sorun Sovyetler Birliđini kendi geçiş formülünü bulmaya zorlamıştır.

Millet olgusunu enternasyonalist bir çerçeve içerisinde ele alan Sovyetler Birliği milliyetler politikasını gerek Tuva da gerekse diğer Sovyet Cumhuriyetlerinde form olarak millî, içerik olarak sosyalist temeller üzerine inşa etmiştir.

Milliyetler sorununu “ulusal sorun” adı altında çözme yoluna giden Sovyet iktidarı endüstrileşme, üretimde kolektivizasyon ve kültür devrimi gibi olguları bir araya getirildiği ara bir formül ile çözmeye çalışmıştır. Bu düşünceden yola çıkan Sovyet iktidarı önce her bir etnik grubun ekonomik, kültürel ve sosyal problemlerini sosyalist yöntemler ile çözerek milletleşmesini daha sonrada sosyal ve kültürel olarak bir birleri ile eşit hale gelen milletlerin sosyalizm çatısı altında birleşeceği varsayımında bulunmuştur.

Bu fikir doğrultusunda millî cumhuriyetlerin, otonom veya muhtar bölgelerin kurulma süreci başlamıştır. Kurulan etnik temelli millî cumhuriyetler içerisinde milletler sosyalist prensipler içerisinde kendi sosyal, ekonomik ve kültürel seviyelerini geliştireceklerdir. Tarihsel olarak gelişmişlik seviyeleri eşit, etnik, ekonomik, kültürel, dini ve sınıfsal ayrılıkları aşmış milletlerin işçilerinin sosyalizm etrafında birleşeceği öngörüsü millî ve enternasyonel olmak üzere iki zıt olguyu Sovyet milliyetler politikası içerisinde birleştirmiştir. Yani sosyalizm temelinde inşa edilen “sosyalist-milliyetlerin” işçileri diğer “sosyalist-milliyetlerin” işçileri ile birleşecekleri için Sovyet milliyetler politikası çerçevesinde millet olgusu komünist topluma geçiş süreci içerisinde rol alan geçici bir olgu olarak görölmektedir.

Milliyetler politikasının pekiştirilmesi amacı kapsamında -Yerlileşme (Korenizatsiya)- siyasetleri farklı cumhuriyetler içerisinde uygulanmaya başlanmıştır. Özellikle 1934-1935 yıllarına gelindiğinde her bir cumhuriyette yerli kadroların (nemanclatura) yetiştirilmesi gündeme gelmiştir. Bu politika çerçevesinde yetişen millî elitlerin birinci görevi kendi cumhuriyetlerinde sosyal koşullara göre sosyalizmi uyarlamaktır. Dolayısı ile böyle bir politikayı hayata geçirip istenilen sosyalist içerikli millî insan tipini ortaya çıkarmak sosyalist olan devletin üst kültürü ile millî üst kültürün bütünleştirilmesini gerektirmektedir. Bu plan çerçevesinde ilk başta millî yazı dilleri inşa edilirken akabinde bu politika eğitim, basın – yayın, müzeler ve millî folklorun inşası adımları ile de temellendirilmiştir. Böylelikle etnik kültürün sosyalist fikirler doğrultusunda tekrardan ele alınıp işlenmesi ile birlikte yerli nüfusun Sovyet devletine entegrasyonunun sağlanması amaçlanmıştır.

Tuva özelinde konuya bakıldığı zaman Buyan-Badırgı'nın da içerisinde bulunduğu Tannu-Tuva Halk Cumhuriyeti'nin temel probleminin yeni bağımsızlığını ilan eden cumhuriyetin kendi kaderini tayin sorusu olduğu görülmektedir. Bu sorunun aşılmasında ise cumhuriyetin içerisinde bulunduğu koşullar çerçevesinde Sovyetler Birliğinden alınan ekonomik, sosyal ve kültürel yardım ile mümkün olacağı kanaati hakimdir. Bu kanaat ise beraberinde Tannu-Tuva Halk Cumhuriyeti'nin ekonomik, sosyal ve kültürel alanda Sovyetler Birliği'nin etkisi altına girmesine yol açmıştır.

İleriki bölümlerde politik bir olgu olarak modern uluslar, modern devletler tarafından standardize edilmiş bir eğitim sisteminin başı çektiği politik bir program ile yüksek kültür çerçevesinde inşa edilmişlerdir argümanı göz ardı edilmeden Tuva örneğinde inşa edilen bu yüksek kültürün aynı zamanda sosyalist üst kültür ile nasıl iç içe bütünleştiğini eğitim, basın yayın ve müzecilik alanlarında detaylı olarak inceleyeceğiz.

Kaynak:

Teziç M.C. Sovyet Döneminde Tuva “Yüksek Kültürü’nin” İnşası // Hacettepe Üniversitesi
Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 2018 Güz (29), 141-168.